

We gaan terug naar het jaar 1725 en we bevinden ons aan de westkust van het huidige Ghana. Een zeven- of achtjarige Fante-jongen wordt bij zijn ouders weggehaald en als slaaf verkocht aan de Zeeuwse kapitein Arnold Steenhardt. Deze doet de jonge knaap cadeau aan Jacobus van Goch, een koopman van de West-Indische Compagnie.

Van Zuid naar Noord: Jacobus Capitein

Drie jaar later komt hij aan in Nederland en de jongen komt te wonen in Den Haag. Hij wordt door Van Goch als een pleegzoon opgenomen en krijgt de achternaam Capitein. Zijn voornamen zijn geworden Jacobus Elisa Johannes Capitein. Jacobus krijgt de gelegenheid om onderwijs te volgen. Hij leert onder andere Latijn, Grieks en Hebreeuws, verder bekwaamt hij zich in het tekenen en schilderen en niet te vergeten in wiskunde. Hij doet belijdenis van zijn geloof en wordt gedoopt in de Kloosterkerk in Den Haag.

Geen kritiek op slavernij

Inmiddels heeft Jacobus te kennen gegeven dat hij graag terug wil naar zijn vaderland om daar de mensen te vertellen over het evangelie. Zijn predikant steunt zijn verlangen en hij krijgt de mogelijkheid om in 1737 theologie te gaan studeren in Leiden. Hij sluit zijn studie in 1742 af met een proefschrift getiteld "*Dissertatio politico-theologica de servitute, libertati christianae non contraria*". Hierin stelde hij dat de slavernij niet strijdig is met de christelijke vrijheid. Dat is geen gedachte die haaks staat op de heersende mentaliteit! Er wordt in deze tijd wel eens kritiek geleverd op excessen die gepaard gingen met slavenhandel, maar er is geen principiële kritiek op de handel en het bezit van slaven.

Volgens Capitein hoeft een slaaf die christen is geworden niet te worden vrijgelaten. Dit houdt dan ook in dat de eigenaar van een slaaf wel kan toestaan dat een slaaf zich bekeerd tot het christelijk geloof. Het heeft immers geen gevolgen voor zijn 'bezit'. Hiermee staat Capitein tegenover de bekende zeventiende-eeuwse predikant Udemans. Volgens deze predikant moest een slaaf die christen is geworden na zeven jaar worden vrijgelaten. Deze aanbeveling gaf geen stimulans tot de kerstening van de slaven. Het kostbare kapitaal van de slaveneigenaars zou dan verloren raken. Capitein is van mening dat vanaf Genesis de slavernij de wereld is binnengekomen, een onrechtvaardigheid jegens alle mensen. Maar volgens hem is de vrijheid die in de evangeliën

wordt verkondigd een geestelijke vrijheid, die daarom geen maatschappelijke consequenties heeft.

Predikant in Afrika

Na zijn studie wordt Capitein bevestigd tot predikant van de Hervormde Gemeente te Amsterdam. De bewindvoerders van de West-Indische Compagnie zijn wel gecharmeerd van de opstelling van de jonge geleerde. Hij wordt daarom aangesteld als predikant in fort Elmina aan de Goudkust, het centrum van de Nederlandse slavenhandel in Ghana. Na een korte rondreis door de Republiek der Nederlanden, waarbij hij in verschillende kerken preekt, vertrekt hij naar Elmina om daar te gaan werken voor de werknemers van de Nederlandse machthebbers. Hij heeft dan ongeveer 14 jaar in de Republiek gewoond.

Andere Afrikanen in Europa

Capitein is niet de eerste Afrikaan die studeert aan een Europese universiteit. Al in 1652 studeerde de Ethiopische priester **Abba Gregorius** onder de Duitse geleerde Ludolf, die hij op zijn beurt onderwijst in de Ethiopische talen. **Anton Wilhelm Amo** (1703-1756), die afkomstig is van de Goudkust, komt onder de hoede van de Duitse prinses van Brunswijk. Hij studeert talen (waaronder Nederlands) aan de universiteit van Halle. Na zijn studie daar gaat hij naar Heidelberg waar hij de doctorsgraad behaalt in 1730. Daarna wordt hij hoogleraar en in 1748 keert hij terug naar zijn geboortestreek in Ghana. Hij overlijdt uiteindelijk in een Nederlands fort.

Acceptatie

Capitein werkte een paar jaar in Elmina, waar hij niet volledig geaccepteerd werd door de blanken (hij trad bijvoorbeeld scherp op tegen buitenechtelijke relaties) én niet volledig geaccepteerd werd door de lokale bevolking voor wie hij te veel een Nederlander was. In 1747 sterft hij te Elmina.

Drs. Willem Molemaker

historisch verslag

